

Posudek oponenta na bakalářskou práci A. Hauerové
Tendence ve vývoji slovní zásoby u nejmladší generace v Českém Těšíně

Výzkum dosud nezachycené nářeční slovní zásoby a podrobnější sledování procesu, jak jednotky tradičního teritoriálního dialektu postupně odumírají, patří k současným úkolům české dialektologie. Zvláště potřebné je popsat stav v oblastech, které byly v ohnisku historických událostí, jako jsou oblasti s bývalým většinovým německým osídlením nebo právě oblast Těšínska. Některé dřívější dialektologické práce, a to i ty těšící se prestiži, totiž nářeční stav této oblasti interpretovaly často i pod vlivem názoru, zda Těšínsko patří českému, nebo polskému území. Jisté rozpory panují, jak A. Hauerová sama dokládá, mezi českou a polskou dialektologií dodnes, respektive panovaly do doby velmi nedávné.

Agáta Hauerová na tématu své bakalářské práce věnovala opravdu dlouho. Cenný přínos práce spatřuji v několika ohledech: ve velkém počtu respondentů nejmladší generace, jejíž výzkum je, jak známo, velmi náročný, v relativně velkém počtu zkoumaných lexikálních jednotek, v konfrontaci výsledků z dotazníkové metody s nahrávkami u vybraných mluvčích (nahrávky jsou přiloženy na cd) a ve významném doplnění stavu zachyceného v Českém jazykovém atlase. Práce rozsahem – téměř sto stran – značně přesahuje rozsahové požadavky bakalářské práce. Kladně hodnotím také skutečnost, že autorka si je vědoma omezení zvolených metod pro zjištění objektivního stavu a že je schopna porovnávat výhody a nevýhody jiných metod, neboť výsledky jimi získané zohlednila při dílčím závěrečném srovnání. K práci mám však také některé výhrady.

Pokud jde o dodržování ortografické kodifikace, v odevzdané verzi bohužel zůstalo nemalé množství pravopisných chyb:

- chybějící čárky: s. 4 za slovem *věnovala*, s. 17 před *Nekvapil*, s. 19 před *a to*, s. 24 před *je dobře*, s. 25 před *a tak*, s. 33 před *a nemám tedy*, s. 36 před *a dokonce*, s. 37 před *70 %*, s. 44 před *zachycený* a před *se podařilo*, s. 54 před *a to*, s. 57 před *a tedy*, s. 62 před *se neobjevil*, s. 84 před *že*, s. 85 před *či neblíží*, s. 86 před *např.* a *byla zachycena*, s. 86 před *jako je*, s. 86 před *například*;

- nadbytečné čárky: s. 19 před *v Olomouci*, s. 19 před *Edvard*, s. 19 před *a dotýká*, s. 25 za *v zaměstnání*, s. 28 před *či*, s. 37 před *jako jazyk*, s. 41 za *u těch*, s. 46 před *nedoložený*, s. 47 před *a u Českého*, s. 74 před *zde*;

- překlepy: *I. -V.* (s. 12), *sleszkopolská* (s. 22), *původními* (místo *průvodními*, s. 23), *z nářečních oblastí* (s. 25), *35- 50* (s. 27), *jsme vybírala* (s. 29), *jsme získala* (s. 32), *s jazykem vyučovací* (s. 35), *bližěnta* (místo *bližněnta*, s. 40), *pět odpovědí ... je ovlivněna* (s. 41), *došlo neporozumění* (místo *k neporozumění*, s. 41), často chybějící mezery mezi číslicemi a symbolem pro procenta (s. 47, 60, 61, 64, 76, 77, 79), *fonetiky* (místo *foneticky*, s. 48), *podgradlina* (místo *podgardlina*, s. 57), *které byla* (místo *která byla*, s. 71), *Brna* (místo *Brno*, s. 88), *SNP* (místo *SPN*, s. 89 a 90), *republice-* (s. 89);

- chybějící tečka: s. 45 za *plodin*, s. 80 za *města*, s. 88 za *2009* (dvě tečky jsou na s. 89, nadbytečná tečka na s. 17 za *moravského*);

- nenáležitá absence reflexivního přivlastňovacího zájmena: s. 52 (*jejich* místo *své*), s. 84 (*výhodu v její* místo *své*).

Větší pozornost je nutné věnovat i seznamu literatury (s. 88-90): někdy se u knižních publikací uvádí ISBN, jindy ne, u kolektivních monografií chybějí zkratky křestních jmen autorů, u časopiseckých studií stránky, u Příruční mluvnice češtiny je nečekaně anglická formulace *edited by* (s. 89), v abecedním řazení autorů se *Tyl* objevuje před *Slownikiem* atd.

Bohužel také cizojazyčná slova či delší texty by si zasloužily větší pozornost, ať už jde o polštinu (s. 19 *językowe* místo *językowe*, *Mieczysław* místo *Mieczysław*, s. 88 *powszechna* místo *powszechna*, s. 89 *jazyka polskiego* místo *języka polskiego*), nebo anglický abstrakt (např. *part which elucidate* místo *elucidates*; *with sample* místo *with a sample*).

Vzhledem k počtu formálních chyb žádám autorku, aby při obhajobě bakalářské práce předložila seznam errat a využila možnost vložit errata také k elektronické verzi bakalářské práce.

K obsahové stránce mám několik poznámek:

1. Číselné údaje v práci někdy nesouhlasí. Na s. 15 se mluví o 80 položkách dotazníku, na s. 27 o 60 položkách. Na s. 35 se píše o vyřazení 20 dotazníků před vyhodnocením sebraného materiálu, z nichž 4 byly vyřazeny pro uvedení jiného komunikačního jazyka než češtiny nebo polštiny a „zbylých“ 17 pro přístup respondentů. Součet 17+4 dává však 21, nikoli 20. Na s. 35 se dále v tabulce v kolonce Karvinsko uvádí 24+57 respondentů s výsledkem 91 na s. 36 (součet je však 81).

2. Text práce někdy není koherentní. Např. na s. 17 autorka bez návaznosti a komentáře uvádí obsáhlý citát z Šipkové, podobně by bylo třeba lépe kontextualizovat citát na s. 85.

3. Hlubší propracování by si žádala prezentace výsledků nahrávání (s. 80), jež spočívá jen v souhrnném číselném vyjádření rozdílů oproti dotazníkům u každého z pěti nahrávaných.

4. Drobné nepřesnosti. Na s. 19 se odkazuje na údajně polského lingvistu Edvarda Lotka, působícího v Olomouci (Lotko však loni zemřel). V práci se vyskytují některé formulační neobratnosti (např. na s. 50: *polovina všech dotazníků ... byla označena slovem houska*), což ale v pracích tohoto druhu nelze považovat za větší nedostatek. Některá tvrzení by jistě šlo upřesnit, např. na s. 52 se šestiprocentní výskyt odpovědi *neznám/nevím* na otázku po slově odpovídajícím *drobtům* označuje za „velmi překvapivý výsledek“ apod. Doložit by bylo třeba tvrzení na s. 77 o každodenním napomínání pedagogů ve školách kvůli používání *bo*. V závěrech na s. 85 se píše, že polština „zasahuje pouze do mluvy těch, kteří se vzdělávají v polském vyučovacím jazyce“, to ale neodpovídá výsledkům dotazníkového šetření (srov. například s. 44, 64 aj.).

Za nesporné klady práce považuji kromě těch zmíněných v úvodu posudku také dobře formulovaná kritéria výběru lexikálních jednotek z ČJA do dotazníku (s. 29), zdůvodnění některých výsledků z dotazníkového průzkumu (s. 47, 52) i modifikaci způsobu pořizování nahrávek podle kooperace nejmladší generace (s. 33). Vysoce hodnotím výsledek výzkumu v podobě shromáždění daleko většího množství ekvivalentů v běžné komunikaci podle introspekce respondentů, než uvádí Český jazykový atlas (např. na s. 56), a někdy se naznačují i možnosti oprav ČJA (např. s. 60, 71, 78). Cenné jsou podle mého názoru také dobré zachycení ústupu znalosti nářečních slov ve srovnání s referenčním vzorkem střední a staré generace (s. 62, 64, 75 aj.) i některé závěry, např. zjištění, že výraz uvedený v ČJA byl nejčastěji u nejmladší generace zachycen u respondentů gymnázia s polským jazykem vyučovacím. Za to vše je nutno autorku rovněž pochválit.

Celkově práce přináší bohatý a zajímavý materiál, ne vždy však prezentovaný odpovídajícím způsobem po formální a obsahové stránce. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi dobře podle průběhu obhajoby.

Praha 2. 9. 2012

PhDr. Robert Dittmann, Ph.D.